

УДК 339.97:332.142.4/.6

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-4-25>**Орловська Ю.В.**

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки
та публічного управління і адміністрування
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5915-4261>

Хлівіцька А.В.

аспірант кафедри міжнародної економіки
та публічного управління і адміністрування
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Orlovska Julia, Khlivitskaya Alyona

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОВІДНИХ КРАЇН: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

ECONOMIC POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN LEADING COUNTRIES: LESSONS FOR UKRAINE

Статтю присвячено розгляду особливостей впровадження моделі сталого розвитку в економічні системи провідних країн світу. Сталий розвиток розуміється як стан, за якого зберігається цілісність екосистем, не виснажуються природні ресурси і постійно підтримується матеріальний та соціальний добробут населення. Економічну політику сталого розвитку охарактеризовано як визначену державою систему науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення господарських процесів і явищ задля одночасного досягнення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування. Проаналізовано особливості економічної політики сталого розвитку Швеції, Швейцарії, Данії, Ісландії, Чехії, окремі заходи визнано доцільними для використання в Україні.

Ключові слова: сталий розвиток, економічна політика, «зелена» економіка, інновації, децентралізація.

Статья посвящена рассмотрению особенностей внедрения модели устойчивого развития в экономические системы ведущих стран мира. Устойчивое развитие понимается как состояние, при котором сохраняется целостность экосистем, а не истощаются природные ресурсы и постоянно поддерживается материальное и социальное благополучие населения. Экономическую политику

тику устійчивого розвитку охарактеризовано як определенную государством систему научно обоснованных мероприятий, направленных на совершенствование хозяйственных процессов и явлений для одновременного достижения экономического роста, социальной справедливости и рационального природопользования. Проанализированы особенности экономической политики устійчивого развития Швеции, Швейцарии, Дании, Исландии, Чехии, отдельные мероприятия признано целесообразным для использования в Украине.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экономическая политика, «зеленая» экономика, инновации, децентрализация.

The article is devoted to the peculiarities of the introduction of the model of sustainable development in the economic systems of the leading world countries. Sustainable development is understood as a state of preserving the integrity of ecosystems, conservation of natural resources, constant maintenance of material and social well-being of the population. Economic policy of sustainable development is characterized as a state-defined system of scientifically sound measures aimed at improving economic processes and phenomena in order to simultaneously achieve economic growth, social justice and environmental management. The features of economic policy of sustainable development of Sweden, Switzerland, Denmark, Iceland and Czech Republic have been analyzed. The experience of establishing additional taxes for pollutants and tax benefits for enterprises that take measures for environmental modernization of production has been suggested to use in Ukraine. It has been considered necessary to create a system of national grants for the implementation of such models of economic management of natural resources, which not only will not harm the environment, but will also correct the already caused harm. The obligatory principle of implementation of specific environmental measures has been recognized the administrative and financial decentralization.

Key words: sustainable development, economic policy, green economy, innovations, decentralization.

Постановка проблеми. Проблематика балансу між економічним розвитком та екологічною безпекою сьогодні постає як глобальна проблема, від вирішення якої залежить майбутнє людства. Населення планети зіткнулося з необхідністю конструювання абсолютно нового світогляду, що має ґрунтуватися на визнанні природи та її ресурсів одними з найвищих цінностей, надаючи їм пріоритет перед критерієм економічної ефективності.

Відхід від моделі розвитку, заснованої на сприйнятті природи виключно як джерела сировини для економічного виробництва, сьогодні тією чи іншою мірою притаманний усім країнам світу. Світова спільнота визнає питанням номер один на порядку денному міжнародного співробітництва пошук рівноваги між природоохоронним, економічним та соціальним аспектами життєдіяльності людства. Це знайшло відображення у стратегічному документі ООН «Порядок денний на XXI століття», ухваленому на зустрічі «Планета Земля» в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. [1]. Порядок закріплює всесвітню згоду і політичні зобов'язання з питань розвитку та економічного співробітництва, прийняті на найвищому рівні. Зобов'язання діяти разом у дусі глобального партнерства з метою активізації спільних зусиль задля справедливого задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь взяли на себе 179 країн, в тому числі й Україна.

Проте сьогодні становище України на шляху впровадження засад сталого розвитку в національну економічну політику можна визначити лише як початковий етап. Це пояснюється

складністю моменту для нашої країни: військова агресія з боку сусідньої держави, перманентні економічні кризи, визнано високий рівень корупції в органах публічної влади створюють негативне для активної реалізації моделі сталого розвитку середовище. У таких умовах необхідним є дослідження досвіду країн, які вже досягли певного успіху на шляху впровадження концептуальних засад сталого розвитку в реальне життя, та оцінка можливості використання їхніх надбань у досліджуваній сфері в українських умовах.

Аналіз досліджень і публікацій. Взагалі проблематика, пов'язана з концепцією сталого розвитку, досить активно обговорюється в українському науковому співтоваристві. Досліджуються загальні теоретичні, ідеологічні та стратегічні питання сталого розвитку (Л. Корнійчук, В. Шевчук, А. Філіпенко та ін.); правові та організаційні аспекти реалізації механізму сталого розвитку (О. Алімов, О. Кірдан, В. Мельник та ін.), специфіка впровадження моделі сталого розвитку в економіку регіонального рівню (Б. Андрушків, З. Бурик, В. Громаздов, Л. Громаздова та ін.). Багато в яких працях так чи інакше висвітлюється тематика закордонного досвіду, проте питання економічної політики сталого розвитку провідних країн у науково-публіцистичному просторі розглянуто недостатньо. Заповнити зазначену прогалину й покликана ця стаття.

Мета статті, у світлі вищезазначеного, являє собою аналіз особливостей економічної політики сталого розвитку в провідних країнах та

оцінку можливості використання заходів та методів реалізації цієї політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кінець минулого століття ознаменувався небувалим економічним та технологічним розвитком, що досяг глобального рівня. Водночас за цей прогрес людство заплатило високу ціну: безмежна експлуатація природного середовища неминуче призвела до збіднення та забруднення ресурсного потенціалу планети. Ця проблема привернула до себе увагу представників різних наук, об'єднаних у такі міжнародні організації, як Римський клуб, Міжнародний інститут прикладного системного аналізу (IIASA, Лаксенбург, Австрія), Міжнародна федерація інститутів перспективних досліджень. Результатом їхньої інтелектуальної праці було поєднання ідей у доктрині сталого розвитку, яка стала концептуальним ядром моделі сталого розвитку як стратегії подальшого розвитку людства.

Сутність концепції сталого розвитку полягає в пошуку такої моделі економічного зростання, за якої найважливіші питання життєзабезпечення суспільства будуть ефективно вирішуватися без виснаження, деградації та забруднення довкілля. По суті, це абсолютно нова фундаментальна стратегія прогресу – прогресу обмеженого, границями якого є вимоги збереження природного середовища. В її основу було покладено ідею динамічної рівноваги як розвитку в межах господарської ємності середовища, що не вносить незворотних змін у природу і не створює загрози для тривалого існування людини як біологічного виду [2, с. 34].

Це знайшло відображення у визначенні сталого розвитку, запропонованого у доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища та розвитку ООН під керівництвом Брундтланд «Наше спільне майбутнє» в 1987 р.: сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність прийдешніх поколінь задовольняти свої власні потреби [3, р. 10].

Метою сталого розвитку фахівці вважають досягнення стану усталеності, тобто такого балансу суспільних відносин, за якого природні ресурси не виснажуються, цілісність екосистем не порушується, а матеріальний та соціальний добробут людства постійно підтримується. Іншими словами, це стан соціуму, коли цілі розвитку його економічної, екологічної та соціальної підсистем співпадають і лежать у зоні перетину всіх трьох систем [4, с. 13].

Зрозуміло, що функція забезпечення збігу цілей зазначених підсистем та збереження напрямку досягнення й підтримання усталеності покладається на державу. Жоден інший інституційний агент – бізнес-структури, недерж-

жавні організації, громадськість взагалі – не в змозі забезпечити реалізацію завдань подібного рівню та складності. Лише держава здатна забезпечити інтеграцію зусиль з економічного зростання, прагнення до соціальної справедливості та раціонального природокористування [5, с. 12]. Проблема збалансованого розвитку – це насамперед проблема влади і політичної волі, а її вирішення потребує вироблення відповідної державної політики [6, с. 13].

Державна політика – поліструктурне явище, що включає в себе економічну, соціальну, культурну, екологічну, оборонну, гуманітарну та інші складові. На наш погляд, реалізація концепції сталого розвитку безпосередньо пов'язана з економічною політикою держави, адже, згідно з цією концепцією, саме через раціоналізацію моделей виробництва та споживання, які належать до економічної сфери, має відбуватися позитивний вплив на екологію та соціум.

У науковій та учбовій літературі можна зустріти безліч визначень економічної політики. Вже само поєднання термінів «економіка» і «політика» в одному словосполученні вказує на те, що йдеться передусім про вплив політичної влади на економічні процеси задля досягнення суспільного добробуту. Таким чином, економічну політику сталого розвитку в найбільш загальному вигляді пропонуємо розглядати як визначену державою системою науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення господарських процесів і явищ задля одночасного досягнення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування.

Деталізувати принципи та засади економічної політики сталого розвитку можна на прикладі так званої «зеленої економіки», яка являє собою своєрідний орієнтир, ідеальну модель реалізації досліджуваної політики в сучасному світі. На думку експертів Організації Об'єднаних Націй з охорони навколишнього середовища (ЮНЕП), «зелена» економіка – це господарська діяльність, що підвищує добробут людей, забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно знижує ризики для довкілля щодо його збіднення. Серед конкретних заходів, що становлять «зелену» економіку, слід назвати такі: 1) впровадження відновлювальних джерел енергії; 2) удосконалення системи утилізації відходів; 3) удосконалення управління водними ресурсами; 4) розвиток «зеленого» транспорту; 5) впровадження органічного землеробства; 6) енергоефективність житлово-комунального господарства; 7) збереження та раціональне використання екосистем [7, с. 78–79].

Слід уточнити, що ми в жодному разі не ототожнюємо категорії «сталий розвиток» та

«зелена економіка»; як було зазначено раніше, «зелена» економіка – це той кінцевий пункт, у напрямі якого має відбуватися економічний розвиток, щоб набути статусу сталого. Відповідно, заходи, спрямовані на наближення чинних економічних відносин до стану «зелених», становитимуть таку економічну політику, що може бути названа політикою сталого розвитку.

Визначившись зі змістом економічної політики сталого розвитку, звернемо увагу на критерії для визнання країн провідними за показником наближеності до стану сталого розвитку. Насамперед слід зазначити, що існує декілька рейтингів, що вимірюють рівень, так би мовити, «озелененості» економіки в різних країнах. По-перше, для оцінки можна використати «Глобальний індекс зеленої економіки» (Global Green Economy Index – GGEI). Індекс GGEI враховує кількісні та якісні показники, за якими вимірюється ефективність зеленого розвитку кожної країни за чотирма ключовими напрямками: лідерство та зміни клімату, сектори ефективності, ринки та інвестиції, навколишнє середовище. За останніми даними (2018 р.), провідними за індексом GGEI є такі країни: Швеція, Швейцарія, Ісландія [8, с. 40].

Інший рейтинг екологічності економіки країн світу являє собою ранжування за індексом «зеленого зростання» GGI (Green Growth Index). Індекс являє собою інтегральний показник, що включає вимір раціональності використання природних ресурсів, стану екологізації економіки (наявність «зелених» інновацій, «зелених» інвестицій тощо), загального стану охорони довкілля, а також соціальних показників – рівню соціального захисту, гендерного балансу, соціальної справедливості в суспільстві. У 2020 р. трійку лідерів за цим рейтингом становили Швеція, Данія, Чехія [9, с. 19].

Звертає на себе увагу факт лідерства Швеції в обох рейтингах. На наш погляд, це свідчить про непересічні успіхи шведської держави на шляху будівництва суспільства сталого розвитку. Логічно, що досвід цієї країни має бути розглянутий у першу чергу.

Економічна політика Швеції будується на принципі використання економічних важелів – додаткових податків для забруднювачів або, навпаки, податкових пільг як стимулу для екологізації виробництва – як засобів, завдяки яким забруднення природного середовища стає не вигідним. Наприклад, у Швеції встановлені: податок на викиди вуглекислого газу і сірки; податок на енергоносії, який стягується за використання електроенергії та викопного палива (при цьому частина виробленої енергії має бути отримана з відновлюваних джерел – до цього енерговиробників спонукає система

«зелених сертифікатів»); платіж за викиди оксидів азоту, в тому числі електростанціями (а платникам, які виробляють енергію з найменшим обсягом викидів на кіловат, платежі частково повертаються); екосертифікація автомобілів і палива (для моделей автомашин і палив з найменшим рівнем викидів існують податкові пільги); податок з фермерських господарств за використання добрив і пестицидів, які містять кадмій; податок на екологічно небезпечні батареї, який відповідає вартості їх утилізації; податок на відходи, що підлягають вивезенню; плата зі споживачів за здачу або збори за вивезення та рециклізацію електротехніки, упаковки, шин і макулатури; платежі з підприємств цивільної авіації залежно від обсягу викидів і шуму від літаків, податок на авіаквитки; єдиний портовий збір, що забезпечує належне поводження з судновими відходами й запобігає скиданню забруднюючих речовин в море [10]. Наявність подібної податкової системи мотивує виробника змінити звичну споживацьку модель поведінки на раціональний підхід до природи та її ресурсів і водночас допомагає забезпечити фінансове підґрунтя для вжиття подальших екологічних заходів.

Щодо окремих складових «зеленої» економіки, то передусім слід розглянути шведський підхід до енергетики. Майже вся електрика країни виробляється атомними та гідроелектростанціями; органічне паливо використовується переважно на потреби транспорту. У країні налічується 2057 гідроелектростанцій, які забезпечують країну 40% необхідної енергії; решта походить від атомної енергетики, а також імпортованого вугілля. 51% енергетики Швеції видобувається з відновлювальних джерел, і це найвищий показник в ЄС. При цьому планується, що до 2040 року Швеція буде на 100% незалежною від викопного палива [11].

Питання поводження з відходами в Швеції характеризується високим рівнем застосування інновацій. Більшість із них підлягають вторинному використанню: паперові вироби перетворюються на папір, пластикові – на нові пластикові вироби, харчові відходи – на біогаз, що використовується як паливо для автівок. Небезпечні відходи (хімічні вироби, ліки, батареї, електронні вироби) забирають у населення окремо. До речі, екологізація питання утилізації відходів прямо пов'язана з іншим аспектом «зеленої» економіки – підвищенням енергоефективності житла: енергія, отримана при спаленні відходів, використовується для обігрівання житлових приміщень.

Вирішення проблеми енергоефективності житлово-комунального господарства також являє собою широкий простір для інновацій.

Окрім енергії від спалення сміття, застосовується сонячна енергія, енергія від електроприводів і освітлення, енергія від комп'ютерного обладнання і систем зв'язку, навіть енергія від тепла людських тіл.

Головний принцип шведської економічної політики – це сполучення бережного ставлення до довкілля та інновацій для підвищення економічного зростання. Мотивація виробництва на перехід до «зеленої» економіки стимулює появу новітніх технологій і просунутих виробництв, які експортують товари з високою доданою вартістю. І результати доводять ефективність цього підходу: так, за період з 1990-го до 2013 року Швеція зменшила обсяг викидів парникових газів в атмосферу на 22 %, а валовий внутрішній продукт при цьому зріс на 58 % [11].

Інша провідна держава у справі ефективного впровадження економічної політики сталого розвитку – Швейцарія – зовсім інакше вибудовує регуляторні інструменти економічної політики. Так, експерти зазначають, що досягнення цілей сталого розвитку в Швейцарії постійно гальмується намаганням уряду економити на витратах з федерального бюджету, і якщо б не праця недержавних організацій та високий рівень громадської свідомості, показники сталого розвитку країни були б набагато гіршими [12].

Швейцарія відома передусім як лідер у галузі збирання, перероблення, утилізації твердих побутових відходів, включаючи такі цінні види сировини, як папір, скло, пластик. Багато які виробничі підприємства Швейцарії активно впроваджують технології ощадливого використання ресурсів, водночас підвищуючи ступінь енергоефективності своїх промислових технологій.

Особливістю Швейцарії є те, що заходи з екологізації виробництва фінансує не держава, а бізнес-структури та громадськість. Приміром, компанія InnoPlastics утилізує пляшки, зроблені з лавсану, причому вартість перероблення – приблизно три сантими за одиницю – закладено у вартість продукту, тобто споживач оплачує збирання та транспортування пляшок. Головні торговельні мережі Швейцарії – Мігро і Кооп – за власною ініціативою приймають та утилізують будь-які різновиди пластикової продукції [13].

Інший приклад демонструє Данія, де «зелена» економіка стала одним з ключових державних пріоритетів. Особлива увага приділяється підтримці експортного потенціалу датських підприємств в умовах зростання глобального попиту на «зелену продукцію» та «зелені» технологічні рішення. Експорт датських «зелених технологій» постійно зростає; країна міцно посіла на лідерських позиціях серед світових продуцентів екологічно чистих технічних рішень. Економічна політика Данії фокусується

на просуванні «зелених інновацій» в енергетиці, на транспорті, в сільському господарстві та в охороні довкілля [14, с. 25].

Важливу роль у процесах реалізації датської політики сталого розвитку відіграють муніципальні органи влади. Децентралізація, таким чином, виступає основою для довгострокової та стійкої політики переходу до «зелених» форм життєдіяльності суспільства: у реалізації державної економічної політики провідна роль відведена саме місцевій владі. Органи місцевої влади відповідають за збирання й переробку відходів домогосподарств, забезпечують співпрацю з приватними підприємствами у ході розробки нових технологій, вирішують інші питання реалізації державної стратегії сталого розвитку [14, с. 39].

Досвід Ісландії у справі реалізації моделі сталого розвитку без перебільшення можна назвати унікальним: ця країна стала першою серед європейських країн, де частка відновлювальної енергії практично дорівнює загальному обсягу споживаної енергії. За даними Міжнародного енергетичного агентства, частка альтернативних джерел в енергетичному балансі країни становить 99,99 %. Головне навантаження несуть гідроелектростанції та геотермальні джерела, які забезпечують 71 % та 28 % енергії відповідно. Нафтові та вугільні джерела, традиційні для інших країн, тут становлять менш ніж 0,01 % [15].

Окрім особливостей природно-ресурсного оснащення, цим успіхом Ісландія завдячує національній політиці сприяння розробці геотермального буріння через створення державного фонду, який надавав позики на розвідку геотермальних ресурсів та фінансування пошукового буріння за умови покриття витрат, якщо проекти зазнавали невдачі. Водночас Ісландія зосередилася на великомасштабному виробленні гідроелектроенергії, що привернуло до неї увагу найбільших споживачів електроенергії у світі [16].

Найбільш гострою еколого-економічною проблемою Чехії є енергетична система, потужності якої пов'язані із викопним паливом – вугіллям, що водночас і дороге, і шкідливе для довкілля. Тому значні управлінські зусилля уряд Чеської Республіки спрямував на вирішення цієї проблеми, результатом чого стало прийняття державної програми «Зелене для економії».

У цій програмі особливу увагу приділено підтримці джерел опалення з низьким рівнем викидів (біомаса, теплові насоси, сонячні колектори), а також інвестиціям в енергозбереження при реконструкції та будівництві нових будівель. При цьому зазначені заходи сприяли створенню і підтримці 30000 робочих місць, тобто мали як екологічні, так і соціально-економічні сприят-

ливні наслідки, тим самим цілком відповідаючи вимогам концепції сталого розвитку [17, с. 94].

Наш короткий огляд засад економічної політики держав, що вже досягли певних успіхів на шляху сталого розвитку, дозволяє зазначити, що універсального інструменту впровадження принципів сталого розвитку в національну економічну систему у світі не вироблено. Кожна країна обирає власний комплекс заходів залежно від наявних екологічних проблем, економічних та природних ресурсів, врешті-решт, власних соціокультурних особливостей. Проте з упевненістю можна стверджувати, що найвиразніші результати демонструють ті країни, де існує комбінація податкового навантаження на виробника за неекологічні методи господарювання та фінансово-економічної державної підтримки «зелених» інновацій.

У світлі цього спробуємо сформулювати, які з напрацювань європейських сусідів можуть стати у пригоді на українському шляху до сталого розвитку. По-перше, на нашу думку, слід перейняти шведський досвід у частині встановлення додаткових податків для забруднювачів та податкових пільг для підприємств, що вживають заходів для екологічної модернізації виробництва. За умови традиційної для вітчизняної ментальності невисокої оцінки екологічних цінностей тільки фінансово-економічні важелі спроможні мотивувати власників підприємств до заміни технологічно застарілого обладнання на нові, більш безпечні для довкілля засоби виробництва.

По-друге, за прикладом Чехії слід розробити систему державних грантів для впровадження таких моделей господарського поведіння з природними ресурсами, які не тільки не завдаватимуть довкіллю шкоди, але й виправлятимуть уже заподіяну. Держава має інвестувати кошти в органічне землеробство та збагачення ґрунтів, очищення водних ресурсів від витоків нафти та інших забруднень, відновлення лісових насаджень, зменшення викидів у атмосферу.

Корисним також вважаємо досвід Данії стосовно адміністративної та фінансової децентралізації як принципу впровадження конкретних екологічних заходів. Це дуже актуально для України, регіони якої різняться один від одного у справі еколого-економічних потреб і пріоритетів: одна річ, наприклад, захищати від ерозії степові ґрунти Херсонщини, зовсім інша – відновлювати лісові масиви Карпат. І тактики вирішення проблем, і фінансові витрати, і часові межі будуть зовсім різними; тому органам місцевої влади мають бути надані широкі повноваження щодо реалізації «зеленої» економічної політики (за умови підтримки та контролю з боку держави).

Висновки. Економічна політика сталого розвитку будується на поєднанні економічних, соціальних та екологічних заходів з оптимізації господарської діяльності за умови збереження та відтворення природних ресурсів. Її складовими є пошуки альтернативних джерел енергії і палива, технології екологічно чистого виробництва, чисті технології ведення сільського господарства, «зелене будівництво», а також програми очищення повітря, води та ґрунту від забруднень, перероблення та утилізації відходів. Кожна країна має власний унікальний досвід будівництва суспільства сталого розвитку, що зумовлено специфікою її природно-ресурсного та економічного становища.

Досвід провідних європейських країн доводить, що екологічні інновації сьогодні не стоять на заваді економічному зростанню, а навпаки, стимулюють його. Однак для досягнення такого стану усталеності Україні належить пройти довгий шлях і змінити традиційну для вітчизняної економіки модель виснажливого поведіння із природою на притаманне «зеленій» економіці раціональне й обережне використання ресурсів. Для цього потрібна розробка національної програми сталого розвитку з обов'язковою регіональною деталізацією.

Список використаних джерел:

1. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» («AGENDA 21»): ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля» 1992 р.). Київ: «Інтелсфера», 2000. 359 с.
2. Трофімова В.В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 8. С. 33–37.
3. Kates R.W., Parris T.M., Leiserowitz A.A. What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*. 2005, April. № 3. P. 8–21.
4. Величко Л.А. Формування концепції сталого розвитку в умовах глобалізації. *Сталий розвиток території: проблеми та шляхи вирішення*: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 21 жовтня 2016 р.). Дніпро, 2016. С. 12–14.
5. Аналіз державних стратегічних документів щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: аналітична доповідь ІСЕД. Київ: Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 84 с.
6. Що таке сталий розвиток? *Сталий розвиток для України. 2021*: офіц. сайт. URL: <https://sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/>

7. Боровик Ю.Т., Єлагин Ю.В., Полякова О.М. «Зелена» економіка: сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 75–83.
8. Дима В.В. Міжнародний досвід застосування стимулюючих механізмів розвитку «зеленої» економіки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2019. № 6. Том 30(69). С. 39–45.
9. Green Growth Index 2020. Measuring performance in achieving SDG targets : GGGI technical report No 16 / Lilibeth Acosta, et al.; Global Green Growth Institute. URL: greengrowthindex.gggi.org
10. Як у Швеції реалізували екологічно відповідальний підхід до виробництва. [Електронний ресурс]. *Ecobusiness Group: платформа рішень для менеджерів природоохоронної діяльності*. 10 березня 2021 р. URL: <https://ecolog-ua.com/news/yak-u-shveciyi-realizuvaty-ekologichno-vidpovidalnyi-pidhid-do-vyrobnytstva>
11. Дубровик-Рохова А. Шведський підхід до сталого розвитку. *День : Інтерфакс-Україна*. 5 червня 2018 р. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/shvedskyi-pidhid-do-stalogo-rozvytku>
12. Heilprin J. Mixed messages in Swiss goals for UN poverty fight. [On-line]. *Swiss Broadcasting Corporation SRG SSR*. URL: https://www.swissinfo.ch/eng/sustainable-development_-mixed-messages-in-swiss-goals-for-un-poverty-fight/41760840
13. Mombelli A. Reducing Switzerland's carbon footprint by 2050. [On-line]. *Swiss Broadcasting Corporation SRG SSR*. URL: https://www.swissinfo.ch/eng/vote-september-25_reducing-switzerland-s-carbon-footprint-by-2050/42337308
14. Пчелинцев В. Дания на пути к «зеленой» экономике. *Зеленые тетради. Вып. 1* / отв. ред. Ю.В. Никуличев. Москва : РАН. ИНИОН; Центр науч.-информ. исслед. глобал. и регионал. пробл., 2016. С. 24–45.
15. Исландия перешла на возобновляемые источники энергии [Электронный ресурс]. *Коалиция за «зеленую» экономику и развитие «G-Global»*. 15 декабря 2016 г. URL: <https://greenkaz.org/index.php/press-centr/novosti-v-mire/item/1229-islandiya-pereshla-na-vozobnovlyаемые-istochniki-energii>
16. История перехода к возобновляемым источникам энергии в Исландии: пример для всего мира? *Организация Объединенных Наций : хроники ООН*. URL: <https://www.un.org/ru/chronicle/article/22094>
17. Перга Т. «Зелена» економіка як механізм подолання безробіття: утопія чи реальність? *Політичний менеджмент*. 2012. № 3. С. 92–101.

References:

1. Samit «Planeta Zemlia» [Earth Summit] (1992) Prohrama dii «Poriadok denniy na XXI stolittia» [AGENDA 21]. Kyiv.
2. Trofimova V.V. (2010) Kontsepsiia staloho rozvytku yak osnova postindustrialnykh modelei rozvytku [The concept of sustainable development as a basis for post-industrial development models]. *Investments: practice and experience*, 8, 33–37.
3. Kates R.W., Parris T.M., Leiserowitz A.A. (2005) What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, April, no. 3, pp. 8–21.
4. Velychko L.A. (2016) Formuvannia kontseptsii staloho rozvytku v umovakh hlobalizatsii [Formation of the concept of sustainable development in the context of globalization]. Sustainable development of territories: problems and solutions: materials of the VII international scientific-practical conference. Dnipro.
5. Instytut suspilno-ekonomichnykh doslidzhen (2017) Analiz derzhavnykh stratehichnykh dokumentiv shchodo vrakhuvannia adaptovanykh dlia Ukrainy Tsilei Staloho Rozvytku do 2030 roku: analychna dopovid [Analysis of state strategic documents to take into account the Sustainable Development Goals for 2030 adapted to Ukraine: an analytical report]. Kyiv.
6. Sustainable development for Ukraine (2021) Shcho take stalij rozvytok? [What is sustainable development?]. Available at: <https://sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvytok/>
7. Borovyk Yu.T., Yelahyn Yu.V., Poliakova O.M. (2020) «Zelena» ekonomika: sutnist, pryntsyipy, perspektyvy dlia Ukrainy ["Green" economy: essence, principles, prospects for Ukraine]. *Bulletin of Transport Economics and Industry*, no. 69, pp. 75–83.
8. Dyma V.V. Mizhnarodnyi dosvid zastosuвання stymuliuyuchykh mekhanizmiv rozvytku «zelenoi» ekonomiky [International experience in applying incentives for the development of a "green" economy]. *Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Public Administration*, no. 6, tom 30(69), pp. 39–45.
9. Acosta L. (2020) Green Growth Index 2020. Measuring performance in achieving SDG targets: GGGI technical report No 16 / Global Green Growth Institute. Available at: greengrowthindex.gggi.org
10. Ecobusiness Group (2021) Yak u Shvetsii realizuvaty ekolohichno vidpovidalnyi pidkhid do vyrobnytstva [How Sweden has implemented an environmentally responsible approach to production]. 10.03.2021. Available at: <https://ecolog-ua.com/news/yak-u-shveciyi-realizuvaty-ekologichno-vidpovidalnyi-pidhid-do-vyrobnytstva>

11. Dubrovyk-Rokhova A. (2018) Shvedskyi pidkhid do staloho rozvytku [Swedish approach to sustainable development]. Day: Interfax-Ukraine. 05.06.2018. Available at: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/shvedskyy-pidhid-do-stalogo-rozvytku>
12. Heilprin J. (2015) Mixed messages in Swiss goals for UN poverty fight. *Swiss Broadcasting Corporation SRG SSR*. Available at: https://www.swissinfo.ch/eng/sustainable-development_-mixed-messages-in-swiss-goals-for-un-poverty-fight/41760840
13. Mombelli A. (2016) Reducing Switzerland's carbon footprint by 2050. *Swiss Broadcasting Corporation SRG SSR*. Available at: https://www.swissinfo.ch/eng/vote-september-25_reducing-switzerland-s-carbon-footprint-by-2050/42337308
14. Pchelincev V. (2016) Daniya na puti k «zelenoj» ehkonomike [Denmark on the way to a "green" economy]. Green notebooks. Moscow.
15. Koalytsyia za «zelenuu» ekonomyku y rozvytye «G-Global» (2016) Yslandyia pereshla na vobnovliaemye ystochnyky enerhyy [Iceland has switched to renewable energy sources]. Available at: <https://greenkaz.org/index.php/press-centr/novosti-v-mire/item/1229-islandiya-pereshla-na-vobnovlyaemye-istochniki-energii>
16. Organizaciya Obedinennykh Nacij (2015) Istoriya perekhoda k vobnovlyamym istochnikam ehnergii v Islandii: primer dlya vsego mira? [The history of the transition to renewable energy in Iceland: an example for the whole world?]. Available at: <https://www.un.org/ru/chronicle/article/22094>
17. Perha T. (2012) «Zelena» ekonomika yak mekhanizm podolannia bezrobittia: utopiia chy realnist? [Iceland has switched to renewable energy sources]. *Political management*, 3, 92–101.